अस्वीकरण

नेपालीमा अनुवाद गरिएको मामिलाको निर्णय पक्षहरुले आफ्नो भाषामा बुझ्नु को लागि मात्र हो। सबै व्यवहारिक र आधिकारिक उद्देश्यका लागी, फैसलाको अंग्रेजी संस्करण नै प्रमाणिक हुनेछ र कार्यन्वयनको उदेष्यका लागी पनि अंग्रेजी भाषा मै जारी भएको फैसला मान्य हुनेछ।

अरुणाचल प्रदेश राज्य विरुद्ध **कमल अग्रवाल र अन्य आदि।** (फौजदारी अपील नं. २१३६ साल २०२४) १८ अप्रिल २०२४ [विक्रम नाथ* र के.भी. विश्वनाथन, न्या.]

विचारणीय मुद्दा अरुणाचल प्रदेशमा दर्ता गरिएको प्राथमिकी खारेज गर्ने राजस्थान उच्च अदालतद्वारा पारित आदेशको शुद्धता सम्बन्धी मामला।

शीर्षक टिप्पणीहरू फौजदारी कार्यविधि संहिता, १९७३ – धारा ४८२ – प्राथमिकी खारेजी – प्राथमिकी दर्ताको लागि क्षेत्राधिकार – अरुणाचल प्रदेशमा आईपीसीको धारा ४२०/१२०बी/३४ अन्तर्गत अभियुक्त व्यक्तिहरू विरुद्ध उजुरीकर्ताद्वारा दर्ता गरिएको प्राथमिकी – उजुरीकर्ताको मुद्दा कि अभियुक्तले जग्गा/भवन बिक्रीको लागि उजुरीकर्ताले पूरै भुक्तानी गरे पनि सम्पत्ति हस्तान्तरण गर्न अस्वीकार गरे – उक्त सम्पत्ति राजस्थानमा अवस्थित छ र अभियुक्तको ठेगाना पनि राजस्थानको हो जबकि उजुरीकर्ताको ठेगाना अरुणाचल प्रदेशमा रहेको कम्पनीको ठेगाना हो – तीन जना अभियुक्तले गौहाटी उच्च अदालत समक्ष प्राथमिकी खारेजीको लागि याचिका दायर गरे र सो खारेज भयो – अन्य पाँच जनाले उही प्राथमिकी खारेजीको लागि राजस्थान उच्च अदालत समक्ष रिट याचिकाहरू दायर गरे र सो स्वीकृत भयो – शुद्धता:

निर्णय: मामला पूर्णतया देवानी प्रकृतिको थियो – यसलाई धोखाधडीको मामला भन्न सकिँदैन – प्राथमिकीको साधारण पठनले नै कुनै संज्ञेय अपराध प्रकट गर्दैन जसको लागि प्राथमिकी दर्ता गरिनुपर्ने र कायम राख्नुपर्ने हो – दर्ता गरिएको उजुरी उजुरीको रूपमा दर्ता गर्न योग्य थिएन र त्यो पनि अरुणाचल प्रदेश राज्यमा – राजस्थान उच्च अदालतले मामलाका सबै पक्षहरूलाई विचार गरी ठीकसँग पाएको छ कि अपराध, यदि कुनै छ भने, यद्यपि कुनै अपराध बनेको छैन, राजस्थानको क्षेत्राधिकार भित्र पर्नेछ र अरुणाचल प्रदेशको होइन – सामान्यतया, कुनै दिइएको मामलामा जहाँ क्षेत्राधिकारको मुद्दा छ, अनुसन्धान वा सुनुवाई त्यस राज्यमा स्थानान्तरण गर्न निर्देशन दिन सकिन्थ्यो जहाँ कारबाहीको कारण उत्पन्न हुन्छ तर यस मामलामा, कुनै अपराध त्यस्तो बनेको छैन – सम्पूर्ण प्राथमिकी र त्यसको परिणामस्वरूप भएका कार्यवाहीहरू खारेज गरिएको छ – राजस्थान उच्च अदालतले, प्रतिवादीद्वारा दायर गरिएको पछिल्लो याचिकामा गौहाटी उच्च अदालतमा शुरू गरिएको कार्यवाहीलाई ध्यानमा राखेर प्रतिवादी र अन्य प्रतिवादीहरूलाई अरुणाचल प्रदेशमा कुनै कारबाहीको कारण उत्पन्न नभएको आधारमा राहत दिएको छ – अतः, धारा १३६ अन्तर्गतको अधिकारको प्रयोगमा, राजस्थान उच्च अदालतको रिट याचिकामा प्रतिवादीको पक्षमा गरिएका निष्कर्षहरूलाई अस्वीकार गर्न कुनै इच्छा छैन – गौहाटी उच्च अदालतको आदेश रद्द गरिएको छ र प्राथमिकीबाट उत्पन्न सम्पूर्ण कार्यवाहीहरू खारेज गरिएको छ। [अनुच्छेद १२–१७]

*लेखक

हरियाणा राज्य विरुद्ध भजन लाल [१९९२] पूरक ३ एससीआर ७३५ : (१९९२) पूरक १ एससीसी ३३५ – उल्लेख गरिएको।

फौजदारी कार्यविधि संहिता, १९७३; दण्ड संहिता, १९८०।

प्राथमिकी खारेजी; प्राथमिकी दर्ताको लागि क्षेत्राधिकार; देवानी प्रकृतिको विवाद; धोखाधडी; संज्ञेय अपराध; अनुसन्धान वा सुनुवाई स्थानान्तरण; कारबाहीको कारण।

फौजदारी अपीलीय क्षेत्राधिकार: फौजदारी अपील नं. २१३६–२१३८ साल २०२४ राजस्थान उच्च न्यायालय, जयपुरको मिति २३.०५.२०२३ को निर्णय र आदेशबाट एसबीसीआरडब्ल्युपी नं. ९८७, ९८८ र ९८९ साल २०२२ मा

सिद्धार्थ दवे, सुश्री लिज म्याथ्यु, वरिष्ठ अधिवक्ता, नवनीत आर., पी. दलवी, सुश्री मल्लिका अग्रवाल, एन. भारद्वाज, अभिमन्यु तिवारी, सुश्री एलिजा बार, श्रीपाल सिंह, सुश्री सान्या कौशल आई, सुश्री ए कौल, विशाल मेघवाल, मिलिन्द कुमार, श्रीमती पद्मलक्ष्मी अयंगार, सुश्री याशिका बम, सुश्री नेहा कपूर, जगदीश चन्द्र सोलंकी, अनुज भण्डारी, युवराज सिंह आर., रजत गुप्ता, उपस्थित पक्षहरूका अधिवक्ताहरू।

सर्वोच्च अदालतको निर्णय / आदेश

निर्णय विक्रम नाथ, न्या। अनुमति प्रदान गरिएको छ।

२. माथिका दुवै अपीलहरू अरुणाचल प्रदेशको सियांग पूर्व जिल्लाको पासी घाट प्रहरी चौकीमा दर्ता गरिएको प्राथमिकी मुद्दा नं. २२७ साल २०१७ बाट उत्पन्न भएका हुन्, जुन भारतीय दण्ड संहिता, १८६० को धारा ४२०/१२०बी/३४ अन्तर्गतका अपराधहरूका लागि दर्ता गरिएको थियो र मेसर्स शिव भण्डारका मालिक श्री ओकेप तायेङका अधिकृत श्री अनिल अग्रवालद्वारा दायर गरिएको थियो। यो प्राथमिकी केही नामांकित अभियुक्तहरू विरुद्ध दर्ता गरिएको थियो, जसको विवरण पछिको चरणमा उल्लेख गरिनेछ र अनुसन्धानको क्रममा थप नामहरू सामुन्ने आए।

३. तीन जना अभियुक्तहरू अर्थात् चन्द्र मोहन बडाया र प्रतिवादी नं. ३ र ४ क्रमशः शशि नातानी र राजेश नातानीले गौहाटी उच्च अदालत समक्ष प्राथमिकी खारेजीको लागि फौजदारी याचिका नं. ९१ साल २०२१ दर्ता गरे। उक्त याचिका गौहाटी उच्च अदालतले मिति २४.०६.२०२२ को फैसला र आदेशद्वारा खारेज गर्‌यो। सोबाट पीडित भई चन्द्र मोहन बडायाले एसएलपी (फौ.) नं. ७३०१ साल २०२२ दायर गरेका छन्। अन्य पाँच जना सह-अभियुक्तहरूले राजस्थान उच्च अदालत समक्ष रिट याचिकाहरू दायर गरे जसमा उही प्राथमिकी नं. २२७ साल २०१७ खारेज गर्न माग गरिएको थियो। राजस्थान उच्च अदालत समक्ष दायर गरिएका तीन याचिकाहरूको विवरण निम्नानुसार छः

अभियुक्त

रिट याचिका नं.

१. कमल अग्रवाल

रिट याचिका नं. ९८७ साल २०२२

२. हेमानी अग्रवाल

एसएलपी (फौ.) नं. ८६६३-८६६५ साल २०२३ को पृष्ठ नं. २२७

३. मनीष कुमार ताम्बी

रिट याचिका नं. ९८८ साल २०२२

४. अल्पना ताम्बी

एसएलपी (फौ.) नं. ८६६३-८६६५ साल २०२३ को पृष्ठ नं. २४६

५. पवन अग्रवाल

रिट याचिका नं. ९८९ साल २०२२

एसएलपी (फौ.) नं. ८६६३-८६६५ साल २०२३ को पृष्ठ नं. २६५

४. यी तीन याचिकाहरू राजस्थान उच्च अदालतले मिति २३.०५.२०२३ को फैसलाद्वारा स्वीकृत गर्‌यो। सोबाट पीडित भई अरुणाचल प्रदेश राज्यले तीन विशेष अनुमति याचिका नं. ८६६३-८६६५ साल २०२३ दायर गरेको छ। रोचक कुरा के छ भने उजुरीकर्ता राजस्थान उच्च अदालतको कार्यवाही खारेज गर्ने आदेशलाई चुनौती दिन अगाडि आएनन्। दुवै समूहका मामलाहरू एउटै प्राथमिकीसँग सम्बन्धित भएकोले, तिनलाई एकसाथ लिइएको

छ र यो साझा आदेशद्वारा निर्णय गरिँदैछ।

५. वर्तमान अपीलहरूको उत्पत्तिको संक्षिप्त तथ्यहरू निम्नानुसार छन्:

मेसर्स शिव भण्डार, सम्बन्धित प्रोप्राइटरशिपले सन् २०१६ मा रु. १ करोड रकम चन्द्र मोहन बडाया, उनका दुई प्रोप्राइटरशिप र राजेश नातानीको खातामा २५-२५ लाखका चार बराबर किस्तामा स्थानान्तरण गरेको थियो। पुनरावेदक चन्द्र मोहन बडायाका अनुसार, उक्त रकम ऋणको रूपमा स्थानान्तरण गरिएको थियो, तर उजुरीकर्ताका अनुसार उक्त भुक्तानीहरू प्लट नं. ए-४७ देखि ए-५५ सम्म, सीकर हाउस, चाँदपोल नजिक, जयपुर, राजस्थानमा अवस्थित जग्गा/भवन खरिदको लागि गरिएको थियो। यहाँ उल्लेखनीय कुरा के छ भने उक्त रकमको स्थानान्तरणको उद्देश्यको सम्बन्धमा कुनै लिखित सम्झौता छैन, चाहे त्यो ऋण थियो वा माथि उल्लेखित जग्गा/भवन खरिदको लागि अग्रिम भुक्तानी थियो।

चन्द्र मोहन बडायाका अनुसार, उनले र उनका दुई संस्थाहरूले प्राप्त गरेको रु. ७५ लाखमध्ये उनले रु. ३७ लाख उजुरीकर्तालाई आफ्नो व्यक्तिगत र प्रोप्राइटरशिप खाताहरूबाट बैंक ट्रान्सफरद्वारा फिर्ता गरे। यो रकम २०१६-२०१७ मा फिर्ता गरिएको थियो। थप, चन्द्र मोहन बडायाका अनुसार, उनले चाकसु, जयपुरमा अवस्थित दुई सम्पत्तिहरूको सम्बन्धमा श्री अनिल अग्रवाल, उजुरीकर्ता प्रोप्राइटरका अधिकृतकी पत्नी (श्रीमती शालिनी अग्रवाल) र भाउजू (श्रीमती जया अग्रवाल) को पक्षमा दुई बिक्री विलेखहरू निष्पादन गरे। यद्यपि दुवै बिक्री विलेखहरूको कुल बिक्री मूल्य रु. १.०८ करोड थियो, जसमध्ये रु. २७ लाख प्रत्येक अर्थात् कुल रु. ५४ लाख मात्र याचिकाकर्ताले प्राप्त गरेका थिए। यी बिक्री विलेखहरू मिति १०.१०.२०१६ का हुन्। यी सबै कारोबारहरू भएको धेरै पछि मिति २३.११.२०१७ मा निम्न व्यक्तिहरू विरुद्ध प्रश्नगत प्राथमिकी दर्ता गरिएको थियो:

i) श्री चन्द्र मोहन बडाया

ii) श्री राजेश नातानी

iii) श्रीमती शशि नातानी

iv) श्री किशन बडाया

v) श्रीमती टीना बडाया

vi) श्रीमती सुशीला देवी बडाया

अनुसन्धानको क्रममा, प्राथमिकीमा उल्लेखित केही नामहरू हटाइए र अन्य थपिए। अन्ततः आठ जना व्यक्तिहरू विरुद्ध आरोपपत्र पेश गरियो: i) श्री चन्द्र मोहन बडाया ii) श्रीमती टीना बडाया iii) श्री राजेश नातानी iv) श्री पवन अग्रवाल v) श्री कमल अग्रवाल vi) श्रीमती हेमानी अग्रवाल vii) श्री मनीष कुमार ताम्बी viii) सुश्री अल्पना ताम्बी

उक्त आरोपपत्रको आधारमा, मुख्य न्यायिक मजिस्ट्रेट, वरिष्ठ डिभिजन, पासीघाट, पूर्वी सियांग जिल्ला, अरुणाचल प्रदेशले संज्ञान लिए, र जीआर नं. २२५ साल २०१७ को मुद्दा दर्ता गरियो।

माथि उल्लेख गरिए अनुसार, दुई फरक उच्च अदालतहरू अर्थात् गौहाटी उच्च अदालत र राजस्थान उच्च अदालत समक्ष दुई समूहका याचिकाहरू दायर गरिएका थिए। उच्च अदालत समक्षको चुनौती मुख्यतया दुई आधारमा थियो, पहिलो, अपराधको कुनै पनि भाग अरुणाचल प्रदेशमा गरिएको थिएन त्यसैले अरुणाचल प्रदेशमा प्राथमिकी दर्ता गर्न पूर्ण क्षेत्राधिकारको अभाव थियो। सबै अभियुक्त

व्यक्तिहरू राजस्थानका बासिन्दा भएको, सम्पत्तिहरू राजस्थानमा अवस्थित भएको, सम्पत्तिको सम्बन्धमा बिक्री विलेखद्वारा हस्तान्तरण पनि राजस्थानमा भएको, अधिकृत र उजुरीकर्ता पनि राजस्थानका बासिन्दा भएको कारणले प्रहरीले उक्त मामलाको अनुसन्धान गर्नु हुँदैन थियो, र त्यसैले, प्राथमिकी यसै आधारमा खारेज गरिनुपर्छ।

दोस्रो आधार के लिइएको थियो भने यदि यो मानिए पनि कि अरुणाचल प्रदेश राज्यलाई प्राथमिकी दर्ता गर्ने र अनुसन्धान गर्ने अधिकार छ, यो पूर्णतया कोषको कारोबार र सम्पत्तिको हस्तान्तरणसँग सम्बन्धित देवानी विवाद थियो र पूर्णतया देवानी/व्यापारिक विवाद भएकोले, प्राथमिकी दर्ता गर्नु कानूनी प्रक्रियाको दुरुपयोग मात्र थियो र **हरियाणा राज्य विरुद्ध भजन लाल** को मुद्दामा स्थापित कानूनको दृष्टिकोणमा सो खारेज गरिनुपर्छ। गौहाटी उच्च अदालतले खारेजीको याचिका खारेज गर्‌यो जसले चन्द्र मोहन बडायाद्वारा दायर अपीलको जन्म दियो जबकि राजस्थान उच्च अदालतले कार्यवाही खारेज गर्‌यो जसले अरुणाचल प्रदेश राज्यद्वारा दायर अपीलहरूको जन्म दियो।

६. पक्षहरूद्वारा प्रस्तुत तर्कहरूमा प्रवेश गर्नुअघि, हामी संक्षेपमा प्राथमिकी नं. २२७ साल २०१७ को उजुरीको विषयवस्तुलाई उल्लेख गर्न सक्छौं। उजुरी अनुसार, राजेश नातानी र चन्द्र मोहन बडायाले उजुरीकर्ता फर्मलाई प्लट नं. ए-४७ देखि ए-५५ सम्म, सीकर हाउस, चाँदपोल नजिक, जयपुर, राजस्थानमा अवस्थित जग्गा/भवनको मूल्य/विनिमयको लागि रु. १ करोड रकम माग गर्दै सम्पर्क गरे। उक्त रकम मिति १९.०७.२०१६, २०.०७.२०१६, २२.०७.२०१६ र २५.०७.२०१६ मा चार किस्तामा श्री राम इन्टरप्राइजेज, ए.आर. प्रोपर्टीज एण्ड कोलोनाइजर्स, शशि नातानी (राजेश नातानीकी पत्नी) र चन्द्र मोहन बडायाको खातामा उपरोक्त जग्गा/भवनको बिक्रीको पूर्ण भुक्तानीको रूपमा जम्मा गरिएको थियो। त्यसपछि, जब उजुरीकर्ता जग्गा/भवनको स्थानमा गए, अभियुक्त व्यक्तिहरूले त्यो हस्तान्तरण गर्न अस्वीकार गरे। यसरी, यो स्पष्ट थियो कि अभियुक्त व्यक्तिहरूले ठगी गरेका थिए जसले गर्दा पीडा, मानसिक यातना र आर्थिक नोक्सानी भएको थियो। अभियुक्त व्यक्तिहरूले जग्गा हस्तान्तरण गर्ने माथिका शर्तहरू पूरा गर्न असफल भए। सबै अभियुक्त व्यक्तिहरूले आवेदकलाई ठग्ने/धोखा दिने षड्यन्त्र गरेका थिए। सबै अभियुक्त व्यक्तिहरूले गैरकानूनी माध्यमबाट ठूलो रकम कमाएका थिए र आफ्ना वाचाहरू पूरा गर्नुको सट्टा उनीहरूले उजुरीकर्तालाई परिणामको धम्की दिए। अन्य कुनै विकल्प नभएर, अभियुक्त व्यक्तिहरू विरुद्ध उचित कारबाही गर्नका लागि प्राथमिकी दर्ता गरिएको थियो।

७. एफआईआरमा उजुरीकर्ता श्री अनिल अग्रवालको ठेगाना पासिघाट, पूर्वी सियाङ जिल्ला, अरुणाचल प्रदेशमा रहेको मेसर्स शिव भण्डार फर्मको ठेगाना उल्लेख गरिएको छ। उजुरीकर्ता अनिल अग्रवालको आवासीय ठेगाना एफआईआरमा दिइएको छैन। एफआईआरमा नाम उल्लेख गरिएका छ जना आरोपीहरूको ठेगाना जयपुर शहर, राजस्थानको हो। कथित रू. १ करोड भुक्तानी गरिएको भनिएको सम्पत्ति पनि जयपुर, राजस्थानमा अवस्थित छ। बैंक विवरणको कारोबार एफआईआरमा उल्लेख गरिएको छैन।

८. उजुरीकर्ता अरुणाचल प्रदेशमा रहेको भनिएको तथ्य बाहेक, कथित अपराधसँग सम्बन्धित अन्य कुनै तथ्य अरुणाचल प्रदेश राज्यमा वा त्यसभित्र रहेको भनिएको छैन तर पनि त्यहाँ एफआईआर दर्ता गरिएको थियो। स्पष्ट रूपमा, एफआईआर दर्ता गर्नुको कारण यो थियो कि आरोपीहरू रू. १ करोड बिक्री मूल्य लिएको बिक्री विलेख कार्यान्वयन गर्न तयार थिएनन्।

९. गौहाटी उच्च अदालतले कार्यवाही रद्द गर्न कुनै असाधारण परिस्थिति नरहेको भन्ने निष्कर्षमा याचिकाहरू खारेज गर्‌यो। जबकि, राजस्थान उच्च अदालतले अरुणाचल प्रदेश राज्यमा कारबाहीको कुनै अंश उत्पन्न नभएको बरु सम्पूर्ण कारबाही राजस्थान राज्यमा भएको आधारमा कार्यवाही रद्द गर्न अगाडि बढ्यो, त्यसैले अरुणाचल प्रदेशको प्रहरी/अदालतसँग एफआईआर र त्यसपछिका सबै कार्यवाहीहरू ग्रहण गर्न क्षेत्रीय अधिकारक्षेत्र थिएन।

१०. आश्चर्यजनक रूपमा, उजुरीकर्ता मेसर्स शिव भण्डारले राजस्थान उच्च अदालतको आदेशलाई चुनौती दिन अगाडि आएको छैन। यो अरुणाचल प्रदेश राज्य हो जसले राजस्थान उच्च अदालतको आदेशलाई चुनौती दिएको छ।

११. हामीले दुवै मामिलामा पक्षहरूका विद्वान वकिलहरूलाई सुनेका छौं र रेकर्डमा रहेको सामग्रीको अध्ययन गरेका छौं।

१२. हाम्रो विचारमा यो मामला पूर्णतया नागरिक प्रकृतिको थियो। यो पैसा अग्रिम दिने मामला थियो जसको लागि कुनै लिखित कागजात तयार गरिएको थिएन जसले यसको उद्देश्य वा महत्व इंगित गर्दथ्यो जस्तै कि यो ऋण अग्रिम थियो वा जयपुरमा अवस्थित जमिन/भवन हस्तान्तरणको लागि अग्रिम भुक्तानी थियो, कुनै रेकर्डबाट प्रमाणित हुँदैन। उजुरीकर्ताको यस्तो दाबी कि यो माथि उल्लेखित जमिन/भवन हस्तान्तरणको लागि थियो, अदालतमा प्रस्तुत गरिने र स्थापित गरिने प्रमाणको विषय हुनेछ भन्दा पनि प्रहरीले अनुसन्धान गर्ने र पत्ता लगाउने विषय होइन। यो उजुरीकर्ताको मामला होइन जस्तो एफआईआरमा उल्लेख गरिएको छ कि उनीहरूले दाबी गरेको प्लट/जमिन अस्तित्वमा थिएन वा कसैलाई बेचिएको वा हस्तान्तरण गरिएको थियो र त्यसैले आरोपी व्यक्तिहरूद्वारा ठगीको तत्व थियो। यदि आरोपी व्यक्तिहरूले जमिन हस्तान्तरण गरिरहेका थिएनन् र यदि उजुरीकर्ताले अदालतमा यससँग सम्बन्धित सम्झौता/करार स्थापित गर्न सक्थ्यो भने, उचित राहतको लागि नागरिक मुद्दा दायर गर्नुपर्थ्यो। अपीलकर्ता चन्द्र मोहन बदायाले पहिले नै व्याख्या गरिसकेका थिए कि उनले कसरी बैंक कारोबार मार्फत रू. ३७ लाख फिर्ता गरिसकेका थिए र एक करोड रुपैयाँभन्दा बढी मूल्यका दुई सम्पत्तिहरू पनि हस्तान्तरण गरेका थिए। यी सबै पक्षहरू सक्षम नागरिक अदालत समक्ष टुंग्याउन सकिन्थ्यो। यसलाई ठगीको मामला भन्न सकिँदैन।

१३. एफआईआरको साधारण पठन गर्दा कुनै पनि संज्ञेय अपराध खुलासा हुँदैन जसको लागि एफआईआर दर्ता गरिनुपर्ने र कायम राख्नुपर्ने हो। यद्यपि चन्द्र मोहन बदाया अपीलकर्ताले व्याख्या गर्न खोजेका छन् कि उनले पहिले नै रू. ३७ लाख बैंक ट्रान्सफर मार्फत उजुरीकर्तालाई फिर्ता गरिसकेका थिए र अनिल अग्रवालकी पत्नी र साली, मुख्तारनामा धारकको पक्षमा थप दुई हस्तान्तरण विलेखहरू कार्यान्वयन गरेका थिए जसको कुल मूल्य रू. १.४५ करोडभन्दा बढी थियो। यदि हामी यो दाबीलाई स्वीकार नगरेको खण्डमा पनि किनभने यो प्रमाणको विषय हुनेछ, हामीले के पाउँछौं भने प्रत्यर्थी नं. २ द्वारा दर्ता गरिएको उजुरी उजुरीको रूपमा दर्ता गर्न योग्य थिएन र त्यो पनि अरुणाचल प्रदेश राज्यमा।

नेपालीमा अनुवाद:

१४. राजस्थान उच्च अदालतले मामलाका सबै पक्षहरूलाई विचार गर्दै तथ्यको रूपमा सही रूपमा पत्ता लगाएको थियो कि अपराध, यदि कुनै भए पनि, यद्यपि हाम्रो अनुसार, कुनै अपराध बनेको छैन, राजस्थानको क्षेत्रीय अधिकारक्षेत्र भित्र पर्नेछ र अरुणाचल प्रदेशको होइन।

१५. अरुणाचल प्रदेश राज्य अरुणाचल प्रदेशमा दर्ता गरिएको र मुद्दा चलाइएको अनावश्यक फौजदारी मुद्दाबाट मुक्त पाएर खुशी हुनुपर्थ्यो। किन अरुणाचल प्रदेश राज्यले यस अदालतमा आएको छ भन्ने प्रश्नको पनि उक्त राज्यले जवाफ दिनुपर्ने हुन्छ जब नागरिक/व्यापारिक विवादसँग सम्बन्धित मामलामा उजुरीकर्ता आफ्नो एफआईआर जसलाई राजस्थान उच्च अदालतले खारेज गरेको छ, त्यसको बचाउ गर्न अगाडि आएको छैन। सामान्यतया, क्षेत्रीय अधिकारक्षेत्रको मुद्दा भएको कुनै मामलामा हामीले अनुसन्धान वा मुद्दालाई त्यस राज्यमा स्थानान्तरण गर्न निर्देशन दिन सक्थ्यौं जहाँ कारबाहीको कारण हुनेछ तर वर्तमान मामलामा, हामी पाउँछौं कि त्यस्तो कुनै अपराध बनेको छैन।

१६. हामी यस तथ्यप्रति सचेत छौं कि पवन अग्रवाल, एसएलपी नं. ८६६३-८६६५/२०२३ बाट उत्पन्न फौजदारी अपीलमा यहाँका एक प्रत्यर्थी, ले पहिले फौजदारी कार्यविधि संहिता, १९७३ को धारा ४८२ अन्तर्गत गौहाटी उच्च अदालतमा फौजदारी याचिका नं. ११०/२०२१ दायर गरेका थिए र उक्त याचिका मिति २६.११.२०२१ को आदेशद्वारा खारेज गरिएको थियो। हामी यस तथ्यप्रति पनि सचेत छौं कि उनले दायर गरेको एसएलपी (फौ.) नं. ९९९/२०२२ यस अदालत समक्ष नदबाइएको रूपमा खारेज गरिएको थियो। तथापि, आज हामी पुलिस स्टेशन पासी घाट, जिल्ला सियाङ पूर्व, अरुणाचल प्रदेशमा दर्ता भएको सम्पूर्ण एफआईआर मुद्दा नं. २२७/२०१७ र त्यसको परिणामस्वरूप भएका कार्यवाहीहरूलाई खारेज गर्दैछौं। राजस्थान उच्च अदालतले, पवन अग्रवालद्वारा दायर गरिएको पछिल्लो याचिकामा, गौहाटी उच्च अदालतमा शुरू गरिएको कार्यवाहीलाई ध्यानमा राखेर पवन अग्रवाल र अन्य प्रत्यर्थीहरूलाई अरुणाचल प्रदेशमा

कुनै कारबाहीको कारण उत्पन्न नभएको आधारमा राहत दिएको छ। यो पनि ध्यान दिन महत्त्वपूर्ण छ कि गौहाटी उच्च अदालतले फौजदारी याचिका नं. ११०/२०२१ खारेज गरेपछि आरोपपत्र दायर गरिएको थियो र हामीले त्यसलाई विचार गरेका छौं। हामीले विवादलाई नागरिक प्रकृतिको पाएका छौं र एफआईआर मुद्दा नं. २२७/२०१७ लाई खारेज गरेका छौं। त्यसैले, भारतको संविधानको धारा १३६ अन्तर्गतको अधिकारको प्रयोग गर्दै हामी राजस्थान उच्च अदालतद्वारा एसबी फौजदारी रिट याचिका नं. ९८९/२०२२ मा पवन अग्रवालको पक्षमा गरिएको निष्कर्षलाई बदल्न इच्छुक छैनौं। एकपटक एफआईआर र आरोपपत्रमा नाम उल्लेख गरिएका अन्य सबै आरोपीहरू विरुद्धका कार्यवाहीहरू खारेज गरिएपछि र हामीले दर्ता गरेका निष्कर्षहरूको प्रकृतिलाई विचार गर्दा, पवन अग्रवाल विरुद्धका कार्यवाहीहरू एक्लै जारी रहन सक्दैनन्।

१७. तदनुसार हामी गौहाटी उच्च अदालतको आदेशलाई रद्द गर्दछौं र चन्द्र मोहन बदायाको अपील स्वीकार गर्दछौं र एफआईआर नं. २२७ सन् २०१७ बाट उत्पन्न सम्पूर्ण कार्यवाहीलाई खारेज गर्दछौं। हामी अरुणाचल प्रदेश राज्यद्वारा दायर गरिएका तीन अपीलहरूलाई थप खारेज गर्दछौं।

शीर्षक टिप्पणीहरू तयार गर्नेः निधि जैन

*मुद्दाको परिणामः अपीलहरू निपटारा गरिएको।